

Akteren

Aantekening

Peter Delpout

THE PHILADELPHIA STORY (MGM, George Cukor, 1940). Wat ik me herinner.

James Stewart dronken, 'volgegoten' op bezoek bij Cary Grant. Dronkenschap, de grote uitdaging voor een acteur: 'het tonen van zijn kunnen'. De ruimte, het shot, het kader is voor Stewart: hij is het die speelt. Grant is er slechts om tegenaan te spelen, Grant als sparring-partner. En Grant weet dit: volkomen ontspannen wacht hij af, onttrekt zich aan de ruimte om 'die volledig aan de 'spelende' Stewart te laten.

Grant laat Stewart de scène. Zoals hij de hele film door, de anderen de ruimte laat, om in een magistrale slotsekwens alle ruimte naar zich toe te trekken, de film rondom hem te centreren, om de centrifugale chaos die de film kenmerkt, te laten omslaan in een centripetale beweging die onafwendbaar bij hem terecht komt. Grant beweegt zich door de film als de onverslaanbare hardloper die weet dat zijn laatste 'jump' de concurrentie zal doen stilstaan, zijn verwijlen in de staart van de kopgroep kan niet anders dan met hoogmoed worden aangemerkt. Hoogmoed zonder val.

Grant laat Stewart de scène. Tot op bepaalde hoogte: de fatale knock-out punch komt nooit uit het niets: in feite heeft voor scheidsrechter en juryleden Grant al vóór het uiteindelijke uittellen van de tegenstander de wedstrijd op punten gewonnen. Want Grant scoort wanneer de aandacht ergens anders ligt, bijvoorbeeld bij zijn dronken sparring-partner (slechts de kenners kunnen onder de beschermmaskers de ware kampioen herkennen).

Iedere beeldspraak herbergt een zekere agressie in zich. Het titanengevecht Grant-Stewart laat zich beter beschrijven als een potje robbedoezen, kwajongens die zich op zolder verkleden en in te grote driedelige pakken, met zwartleren schoenen en een gleufhoed die hen voor de ogen zakt, hun vaders naspelen.

Grant laat Stewart de scène. Waarover gesproken wordt staat me slechts vaag voor ogen. Het kan bijna niet anders dan over liefde zijn, het doet er niet

toe. Stewart is *dronken* en hij mobiliseert al zijn kunnen als acteur om die dronkenschap 'neer te zetten'. (Dat betekent bij Stewart dat al zijn kunnen zich slechts in een paar middelen samentrekt; daarin toont hij zich een waardig tegenstander van Grant. Beiden zijn op hun best wanneer zij slechts weinig van hun voorhanden zijnde arsenaal te gelde maken.)

En Grant slaat het gade. Rustig achterover leunend. Maar Grant slaat Stewart niet alleen als personage gade, maar ook als kollega, als een kollega die een prestatie levert.

En de Hollywoodmachine heeft ons daarvoor een bewijs gelaten, heeft als het ware wat arbeid in de film achtergelaten, heeft de aanwezigheid van Grant *als acteur* niet weggepoetst, niet gedécoupeerd. Even, heel even, bijna te snel om de eigen ogen te geloven (maar navraag bevestigde mijn waarneming) schiet Grant in de lach. Of eigenlijk is dat al te veel gezegd. Men ziet Grant even een lach onderdrukken. Niet Grant als personage, maar Grant als Grant. De aanstekelijkheid van Stewart is er dan niet alleen voor de bioscoopzaal, maar is ook in de film, middels de verholten samentrekking van Grants muskulatuur, de verstarring van het gezicht die verraadt dat daar een lach onderdrukt wordt.

Grant laat Stewart de scène, om er van te genieten, om het akteren, de 'dronkenschap' van Stewart, gade te slaan. En is daarmee in de film een substituut van de toeschouwer in de bioscoopzaal, even geamuseerd als die toeschouwer.

Maar Grant als Grant stelt meer aanwezig. Het lachje van Grant (het nauwelijks lachje) stelt het akteren van Stewart present, legt uiteen de 'dronkenschap' (die geakteerd is) en Stewart (die akteert).

Misschien moet men dat laatste anders zeggen (dubbelzinniger?): het lachje van Grant *zet* het akteren en Stewart *uiteen*. Meer nog dan dat Grant zichzelf als aanwezige observator present stelt (als personage is hij immers ook observator, dus die continuïteit gaat niet per se verloren), stelt hij Stewart als individu aanwezig, als akterend individu.

En het lachje vertelt ook dat dit present-stellen met sympathie gebeurt. Dat maakt de uiteindelijke knock-out aan het eind van de film minder een strijd dan een organies gebeuren. Of om het anders te zeggen: de acteurs (Stewart inkluis) laten Grant de slotscène: aan wie zou men dat niet doen wanneer men weet dan men daarvóór met zoveel innemende warmte is bekeken?